

หน่วยที่ 3 สมการบัญชี

การจัดทำบัญชีสำหรับกิจการเจ้าของคนเดียวประเภทธุรกิจบริการมีความจำเป็นต้องมีทักษะปฏิบัติงานบัญชีเบื้องต้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของผู้เจ้าของ เพื่อนำไปคำนวณหาตัวเลขของข้อมูลทางบัญชีต่าง ๆ ของรายการค้าได้อย่างถูกต้องสามารถเขียนและคำนวณในรูปสมการบัญชีได้ถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการจัดทำงบแสดงฐานะการเงินเพื่อแสดงฐานะการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่งได้

ความหมายของสมการบัญชี

สมการบัญชี (Accounting Equation) หมายถึง การแสดงถึงทรัพยากรของกิจการเชิงเศรษฐกิจที่อยู่ในการดูแลและควบคุมของกิจการและมีสิทธิในการครอบครองทั้งหมดที่มีในทรัพยากรนั้นไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น โดยสมการจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้นตามแบบทการบัญชี

สมการบัญชีนี้อธิบายได้ว่าเป็นความรู้พื้นฐานที่มีความสำคัญก่อนที่จะศึกษาเรื่องการวิเคราะห์รายการค้าให้ถูกต้องและจะได้นำความรู้ไปวิเคราะห์และลงรายการต่อไป การที่จะบันทึกข้อมูลทางด้านบัญชีนั้นจำเป็นต้องเรียนรู้สมการทางบัญชีก่อนจึงจะสามารถบันทึกข้อมูลตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้อย่างถูกต้องจะแสดงความสมดุลกันอยู่เสมอสามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

สินทรัพย์	=	หนี้สิน + ส่วนของผู้ถือหุ้น (ทุน)
Assets	=	Liabilities + Owner's Equity
		แสดงเป็นสัญลักษณ์ย่อได้ดังนี้
A	=	L + OE

ความหมายของสมการบัญชี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสินทรัพย์จะอยู่ด้านซ้าย ซึ่งเท่ากับหนี้สินและส่วนของเจ้าของอยู่ด้านขวามือจะต้องมีความเท่ากัน หากมีผลกระทบก็จะเป็นการกระทบไปทั้งสองด้านด้วยกัน เช่น กู้เงินจากธนาคารมาลงทุน 500,000 บาท ก็จะทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นและมีสินทรัพย์ที่เป็นเงินสดเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนของเจ้าของนั้นไม่กระทบ

สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ (ทุน)

500,000 = 500,000 + ส่วนของเจ้าของ (ทุน)

การเขียนสมการบัญชีและ การคำนวณสมการบัญชี

การจำแนกสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น จะนำไปสู่การคำนวณหาความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้นเพื่อจัดทำสมการบัญชี ซึ่งผู้จัดทำบัญชีจะเขียนสมการบัญชีในรูปแบบใดก็ตาม ความสมดุลระหว่างสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้นจะยังคงอยู่ตลอดไปตามหลักการของแม่บทการบัญชี ซึ่งสามารถเขียนได้หลายลักษณะดังนี้

1. การเขียนสมการบัญชีกรณีไม่มีหนี้สิน

เขียนสมการบัญชีได้ดังนี้

สินทรัพย์	=	ส่วนของผู้ถือหุ้น
A	=	OE

การคำนวณสมการบัญชีกรณีไม่มีหนี้สิน

การคำนวณสมการบัญชีสามารถจะสับเปลี่ยนที่กันได้หรือเขียนใหม่จากสมการเดิมได้ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับการคำนวณสมการโดยทั่วไป

การเขียนสมการบัญชีและการคำนวณสมการบัญชี

ตัวอย่าง

ต่อไปนี้เป็นสินทรัพย์ของร้านช่างทองบริการ ซึ่งมีนายช่างทองเป็นเจ้าของดังนี้

หน่วย : บาท			
เงินสด	120,000	รถบรรทุก	300,000
เงินฝากธนาคาร	240,000	ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	550,000
ลูกหนี้การค้า	45,000		

แทนค่าสมการบัญชีได้ดังนี้

สินทรัพย์ = ส่วนของเจ้าของ (ทุน)

A = OE

1,255,000 = ส่วนของเจ้าของ

ดังนั้นสินทรัพย์ของนายช่างทอง 1,255,000 มีค่าเท่ากับส่วนของเจ้าของ

สินทรัพย์ 1,255,000 บาท = ส่วนของเจ้าของ 1,255,000 บาท

การเขียนสมการบัญชีและการคำนวณสมการบัญชี

2. การเขียนสมการบัญชีกรณีมีหนี้สิน

เขียนสมการบัญชีได้ดังนี้

$$\begin{array}{lcl} \text{สินทรัพย์} & = & \text{หนี้สิน} + \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น} \\ A & = & L + OE \end{array}$$

ตัวอย่าง

ต่อไปนี้เป็นสินทรัพย์ของร้านอัมบุญบริการ ซึ่งมีนายอัมบุญเป็นเจ้าของดังนี้

หน่วย : บาท			
เงินสด	120,000	ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	550,000
เงินฝากธนาคาร	240,000	เจ้าหนี้การค้า	300,000
ลูกหนี้การค้า	45,000	เงินกู้ยืม	50,000
รถบรรทุก	300,000		

แทนค่าสมการบัญชีได้ดังนี้

$$\begin{array}{lcl} \text{สินทรัพย์} & = & \text{หนี้สิน} + \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น} \\ A & = & L + OE \\ 1,255,000 & = & 350,000 + \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น} \\ \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น} & = & 1,255,000 - 350,000 \\ \text{ดังนั้น ส่วนของผู้ถือหุ้น} & = & 905,000 \text{ บาท} \end{array}$$

การเขียนสมการบัญชีและการคำนวณสมการบัญชี

3. การเขียนสมการบัญชีกรณีสมการบัญชีเปลี่ยนที่กันได้

เขียนสมการบัญชีได้ดังนี้

สินทรัพย์	=	หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ
A	=	L + OE

ตัวอย่าง

ให้ใช้ข้อมูลจากตัวอย่างที่แล้ว
แทนค่าสมการบัญชีได้ดังนี้

หนี้สิน	=	สินทรัพย์ - ส่วนของเจ้าของ (ทุน)
L	=	A - OE (P)
350,000	=	1,255,000 - 905,000
350,000	=	350,000 บาท

งบแสดงฐานะการเงิน

สมการบัญชีเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการจัดทำงบแสดงฐานะการเงินตามมาตรฐานการบัญชีฉบับปรับปรุง ซึ่งได้ให้ความหมาย **งบแสดงฐานะการเงิน (Statements of Financial Position)** ว่าเป็นรายงานที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงฐานะทางการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง ซึ่งรูปแบบของงบแสดงฐานะการเงินตามประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่องกำหนดรายการย่อที่ต้องมีในงบการเงินมีรูปแบบเดียวคือรูปแบบรายงาน (Report Form) แต่ก็ยังมีการจัดทำแบบบัญชีอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปรับแบบอย่างมาจากสมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของสหรัฐอเมริกา (AICPA) และจากประเทศอังกฤษ อีกทั้งเพื่อเป็นการสื่อความหมายให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้นจึงนำเอาแบบบัญชีมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น

การจัดทำงบแสดงฐานะการเงิน

การจัดทำงบแสดงฐานะการเงินแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบบัญชี (Accounting Form) และแบบรายงาน (Report Form) ดังนี้

งบแสดงฐานะการเงิน

1. แบบบัญชี (Accounting Form) จะใช้แบบฟอร์มคล้ายกับบัญชีแยกประเภทมีลักษณะคล้ายตัว **“T”** แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ทางด้านซ้ายมือจะแสดงรายการของสินทรัพย์ ส่วนทางด้านขวามือจะแสดงรายการของหนี้สิน และส่วนของเจ้าของ ซึ่งรูปแบบนี้จะเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการในการใช้ดูข้อมูลภายในกิจการแต่เพื่อความสะดวกในการแสดงความสัมพันธ์ของสมการบัญชี หรือการวิเคราะห์รายการค้าให้ง่ายต่อความเข้าใจจึงต้องนำมาศึกษาในหน่วยการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดทำงบแสดงฐานะการเงินแบบบัญชี มีดังนี้

ขั้นที่ ① เขียนหัวงบแสดงฐานะการเงิน 3 บรรทัด

บรรทัดที่ 1 เขียนชื่อกิจการ

บรรทัดที่ 2 เขียนคำว่า “งบแสดงฐานะการเงิน”

บรรทัดที่ 3 เขียนวัน เดือน ปี ที่จัดทำงบแสดงฐานะการเงิน

ขั้นที่ ② ทางด้านซ้ายมือให้เขียนรายละเอียดของสินทรัพย์ แสดงรายการต่างๆ ของสินทรัพย์ที่กิจการมีอยู่

ขั้นที่ ③ ทางด้านขวามือให้เขียนรายละเอียดของหนี้สินและส่วนของเจ้าของที่กิจการมีอยู่

ขั้นที่ ④ รวมยอดทั้ง 2 ด้านให้เท่ากันและอยู่ในระดับเดียวกัน

งบแสดงฐานะการเงิน

ชื่อกิจการ.....

งบแสดงฐานะการเงิน

วันที่.....

①

② สินทรัพย์	บาท	สต.	หนี้สินและส่วนของเจ้าของ ③	บาท	สต.
สินทรัพย์หมุนเวียน			หนี้สินหมุนเวียน		
เงินสด	XX	-	เจ้าหนี้การค้า	XX	-
ลูกหนี้การค้า	XX	-	③ รวมหนี้สินหมุนเวียน	XX	-
① รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	XX		หนี้สินไม่หมุนเวียน		
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			เงินกู้ระยะยาว	XX	-
เครื่องตกแต่ง	XX	-	④ รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	XX	-
อุปกรณ์	XX	-	⑤ รวมหนี้สิน ③+④	XX	-
② รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	XX	-	ส่วนของเจ้าของ		
			ทุน.....	XX	-
			⑥ รวมทุน	XX	-
⑦ รวมสินทรัพย์	XX	-	⑧ รวมหนี้สินและส่วนของเจ้าของ	XX	-

งบแสดงฐานะการเงิน

2. แบบรายงาน (Report Form) จะใช้แบบฟอร์มของประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องกำหนดรายการย่อที่ต้องมีในงบการเงิน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ต้องนำเสนออย่างเป็นทางการ

ขั้นตอนการจัดทำงบแสดงฐานะการเงินแบบรายงานมีดังนี้

ขั้นที่ ① เขียนหัวงบแสดงฐานะการเงิน 3 บรรทัด

บรรทัดที่ 1 เขียนชื่อกิจการ

บรรทัดที่ 2 เขียนคำว่า “งบแสดงฐานะการเงิน”

บรรทัดที่ 3 เขียนวัน เดือน ปี ที่จัดทำงบแสดงฐานะการเงิน

ขั้นที่ ② เขียนคำว่า “สินทรัพย์” ไว้ตรงกลางกระดานตอนบน เขียนหัวข้อสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนพร้อมรายละเอียดต่างๆ ของสินทรัพย์ที่กิจการมีอยู่ แล้วรวมยอดทั้งหมดของสินทรัพย์

ขั้นที่ ③ เขียนคำว่า “หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น” ไว้ตรงกลางกระดานต่อจากสินทรัพย์ให้แสดงรายการที่เป็นหนี้สินหมุนเวียนและหนี้สินไม่หมุนเวียนก่อนและตามด้วยรายการที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้น แล้วรวมยอดทั้งหมดของหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นซึ่งจะมียอดเท่ากับสินทรัพย์

งบแสดงฐานะการเงิน

ชื่อกิจการ.....
งบแสดงฐานะการเงิน
วันที่.....
สินทรัพย์ ②

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด

เงินฝากธนาคาร

รวมสินทรัพย์หมุนเวียน

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์

รณยนต์

รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

รวมสินทรัพย์

หนังสือพิมพ์เวียน

เจ้าหนี

เงินเบิกเกินบัญชี

รวมหนี้สินหมุนเวียน

หนังสือไม่หม่นเวียน

เงินกู้ระยะเวลา 5 ปี

รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน

รวมหนี้สิน

ส่วนของเจ้าของ

ทน.....

รวมหนี้สินและส่วนของเจ้าของ

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ③

[illegible]

งบแสดงฐานะการเงิน

ตัวอย่าง

ต่อไปนี้เป็นรายการสินทรัพย์ หนี้สินของร้านปรุงแต่งบริการซึ่งนายปรุงเป็นเจ้าของ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558
มีเงินสด 20,000 บาท เงินฝากธนาคาร 50,000 บาท ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ 260,000 บาท รถยนต์ 300,000 บาท
และเจ้าหนี้การค้า 80,000 บาท

ให้ทำ 1. แทนค่าในสมการบัญชี

2. งบแสดงฐานะการเงิน

1. แทนค่าในสมการบัญชี (A) 630,000 = (L + OE) 80,000 + 550,000 บาท
630,000 = 630,000

2. งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558

สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ

ส่วนของเจ้าของ = 20,000 + 50,000 + 260,000 + 300,000 - 80,000

= 630,000 - 80,000 = 550,000 บาท

งบแสดงฐานะการเงิน

ร้านปรุงแต่งบริการ
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558

±

สินทรัพย์	บาท	สต.	หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	บาท	สต.
สินทรัพย์หมุนเวียน			หนี้สินหมุนเวียน		
เงินสด	20,000	-	เจ้าหนี้การค้า	80,000	-
เงินฝากธนาคาร	50,000	-	รวมหนี้สินหมุนเวียน	80,000	-
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	70,000	-	ส่วนของผู้ถือหุ้น		
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			ทุน-นายปรุง	550,000	-
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	260,000	-			
ยานพาหนะ	300,000	-			
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	560,000	-			
	630,000	-		630,000	-

±

งบแสดงฐานะการเงิน

ร้านปรุงแต่งบริการ
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558
สินทรัพย์

(หน่วย : บาท)

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด

20,000

เงินฝากธนาคาร

50,000

รวมสินทรัพย์หมุนเวียน

70,000

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

อาคาร ที่ดิน และอุปกรณ์

260,000

ยานพาหนะ

300,000

รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

560,000

รวมสินทรัพย์

630,000

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สินหมุนเวียน

เจ้าหนี้การค้า

80,000

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุน-นายปรุง

550,000

รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

630,000